

Obchodní právo

Závazkové vztahy - Obecná část

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Doc. Mgr. Tomáš Gongol, Ph.D.

Mgr. Michael Münster

přednáška

Závazek

- Závazek je vztah mezi věřitelem a dlužníkem
 - Ze závazku má věřitel vůči dlužníku **právo** na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má **povinnost** toto právo splněním dluhu uspokojit. (§1721 NOZ)

Charakteristické rysy závazkových vztahů

- Individuální počet subjektů
 - Vztah mezi konkrétními osobami (inter partes)
 - X vlastnické právo – vůči všem (erga omnes)
- Relativní povaha
 - Pojem věřitel a dlužník jsou pojmy relativní
 - *Kdo je věřitel a kdo dlužník u kupní smlouvy?*
- Vzájemnost práv a povinností
 - Obsahem vztahu jsou vzájemná práva a povinnosti
- Majetkový charakter plnění
 - §1722 NOZ: Plnění, které je předmětem závazku, musí být majetkové povahy (tedy hospodářsky ocenitelné) a odpovídat zájmu věřitele, i když tento zájem není majetkový.
 - Uskutečňuje pohyb majetku

Dělení závazků podle počtu subjektů na jedné straně

– závazky **jednoduché**

mají na obou stranách jen jeden subjekt (např. smlouva o půjčce)

– závazky **společné**

- **dílčí**, kdy každý ze společných subjektů je oprávněn nebo povinen plnit či požadovat pouze vymezenou část celého plnění (smlouva o subdodávkách stavebního díla),
- **solidární**, u nichž spoludlužníci nebo spoluvěřitelé jsou povinni plnit či oprávnění požadovat plnění stejného dluhu rukou společnou a nerozdílnou či plnění celé pohledávky kterýmkoli ze spoluvěřitelů po témže dlužníkovi (smlouva o ručení),
- **nedílné**, které lze splnit pouze přispěním všech spoludlužníků nebo spoluvěřitelů

Typy závazků dle úpravy v zákoně

- **smlouvy pojmenované (nominátní)**, tj. občanským zákoníkem výslovně upravené,
- **smlouvy nepojmenované (inominátní)**, tj. v zákoně výslovně neupravené
- **smlouvy smíšené**, tj. obsahující prvky více smluv (smluvních typů)

Typy závazků dle předmětu plnění

- **peněžité** (např. smlouva o zápůjčce) **nebo nepeněžité** (např. smlouva o spolupráci),
- **vzájemné, tj. úplatné** (např. kupní smlouva), **bezplatné** (např. smlouva darovací),
- **závazky s plněním jednotlivě určeným** (individuálně určena věc – např. os. voz. reg. zn.),
- **závazky s plněním druhově určeným** (např. cement, stavební dřevo)
- **závazky s plněním alternativně určeným** (např. dlužník si může vybrat mezi několika možnostmi, případně poskytnout plnění náhradní).

Důvody vzniku obchodních závazkových vztahů

- Smlouva
 - smlouvy jsou základním titulem vzniku závazku; ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně i na závazky ostatní
 - práva a povinnosti určeny především vůlí stran
 - předmětem smlouvy může být převod věci, provedení činnosti, atd.
- Protiprávní čin (delikt)
 - spočívají buď v porušení
 - smluvní povinnosti nebo
 - mimosmluvní (zákonné) povinnosti
- Jiná právní skutečnost
 - úřední rozhodnutí konstitutivní povahy – např. rozhodnutí soudu
 - protiprávní stav – např. bezdůvodné obohacení nebo objektivní odpovědnost za škodu
- Ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí **přiměřeně i na závazky vznikající na základě jiných právních skutečností (§ 1723 NOZ)**

Základní zásady závazkového práva

- **zásada autonomie vůle smluvních stran**
 - Převážně dispozitivní úprava závazků.
- **zásada bezformálnosti**
- **zásada přednosti platnosti právního jednání před jeho neplatnosti**
 - např. *Pokud již došlo k plnění na základě smlouvy, která není uzavřena ve formě ujednané stranami, nemůže být jednou z těchto stran namítáno, že je smlouva kvůli tomu neplatná (§ 582 NOZ).*
- **zásada ochrany slabší strany**
- **zásada ochrany spotřebitele**

Předsmluvní odpovědnost

- **Porušení předsmluvní odpovědnosti** nastává v případě:
 - *kdy někdo zahájí jednání o smlouvě s jiným jen „na oko“, nebo*
 - *v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít, nebo*
 - *kdy jednání stran dospělo do takového stádia, že se uzavření smlouvy jevílo již jako vysoce pravděpodobné a nedošlo k němu jen proto, že jedna ze stran jednání o uzavření smlouvy ukončila, aniž pro to měla spravedlivý důvod, nebo*
 - *zneužití vzájemné výměny informací, často důvěrné povahy, které směřují k uzavření smlouvy a stvrzují, že výsledkem kontraktace bude smlouva, a osvědčují zájem smlouvu uzavřít, a to k tíži toho, kdo tyto informace poskytl.*
- **Odpovědnost za škodu:**
 - povinnost strany, která ukončí jednání o uzavření smlouvy, **nahradit druhé straně škodu**, která jí v souvislosti s očekáváním uzavření smlouvy vznikla

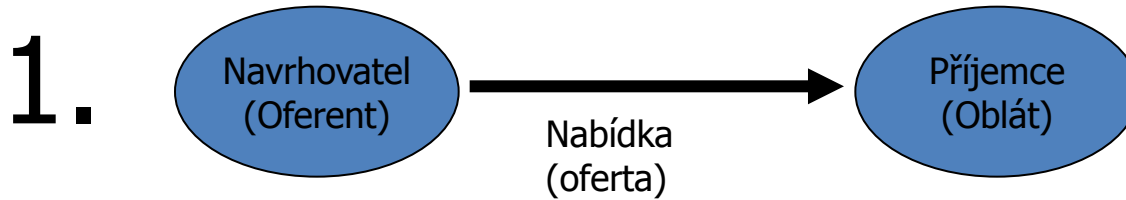
Klasická trojsložková struktura:

1. nabídka (oferta),
2. přijetí (akceptace),
3. konsensus (obligace)

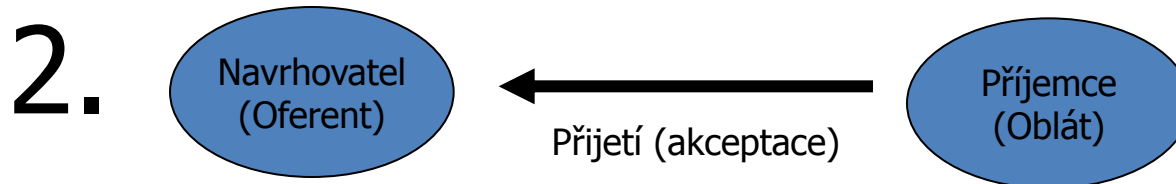
Za předpokladu dosažení shody stran na obsahu smlouvy, může být smlouva uzavřena i jiným způsobem (§ 1725 NOZ)

- Strany mají volnost určit si obsah
 - To jim ***umožní uzavřít smlouvu platně i tehdy, nedohodly-li se o určité náležitosti vyžadované podle úpravy toho kterého smluvního typu.***
-

Proces uzavírání smlouvy

- O nabídku jde, je-i z ní zřejmé:
 - kdo ji činí
 - o návrh jaké smlouvy se jedná
- Může být učiněna i vůči neurčitým osobám
 - nabídkou je i vystavení zboží s cenou

- Akceptační lhůta
- Smlouva vzniká včasným přijetím návrhu

Nabídka odvolatelná a neodvolatelná

1) Neodvolatelná

- je to v ní výslovně vyjádřená neodvolatelnost,
- vyplývá to z předchozí zavedené praxe (obchodního styku),
- vyplývá to ze zvyklostí.

Lze ji **zrušit** pokud zrušovací projev dojde **oblátovi** (druhé straně)

- před doručením nabídky nebo
- nejpozději současně s ním

2) Odvolatelná

- ve všech ostatních případech

Nabídku lze **odvolat** jen tehdy, je-li doručena **oblátovi** (druhé straně) **dříve, než odeslal přijetí**

- pokud oblát zašle oferentovi **zpět návrh, který podstatně nemění podmínky původní nabídky**, jedná se o přijetí nabídky, a nikoliv o nabídku novou
 - ***pokud navrhované znění není bez zbytečného odkladu odmítnuto, jedná se o platně uzavřenou smlouvu, v pozměněném znění***
 - v opačném případě **riskujete uzavření smlouvy ve znění, které jste v plném rozsahu neodsouhlasili**
 - přijetí nabídky s dodatkem nebo odchylkou **je možné předem vyloučit**, pouze pokud je to uvedeno už v nabídce nebo jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnost

- *nabídka musí být přijata ve lhůtě, kterou stanoví ten, kdo ji činí*
- určení akceptační lhůty:
 - ve **smlouvě**
 - není-li akceptační lhůta určena, v **době přiměřené** povaze navrhované smlouvy a rychlosti prostředků, jež navrhovatel použil pro zaslání nabídky
 - nabídka učiněná vůči nepřítomné osobě v písemné formě má být přijata v době **přiměřené povaze věci**,
- navrhovatel nabídkou zásadně vázán pro celou **akceptační lhůtu**
- mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou

- **princip bezformálnosti**
 - pokud není **zákonem** nebo **jednou ze stran** vyžadována písemná forma, postačí pro platnost smlouvy forma ústní
- **obchodní potvrzovací dopis /letter of confirmation)**
 - využitelný v situacích, kdy je mezi podnikateli ujednána smlouva ústně a následně se kterákoli ze stran rozhodne potvrdit
 - Obsah uvedený v tomto jednostranném potvrzení pak **obě strany zavazuje, i kdyby se od obsahu skutečného ústního ujednání lišil !**
 - podmínky:
 - *musí být pouze nepodstatného charakteru (např. cena nebude zaplacená najednou, ale po splátkách) a*
 - *takové, aby je rozumný podnikatel ještě schválil.*
 - v případě, že obchodní potvrzovací dopis přijde podnikateli, je nezbytné na něj **ihned reagovat a případné odlišné znění odmítnout.**

- Pro usnadnění a **urychlení procesu uzavírání smluv** mají strany možnost podřídit svůj vztah pravidlům obsaženým v obchodních podmínkách, které jsou
 - zpravidla nedílnou součástí smlouvy nebo
 - je na ně ve smlouvě odkazováno (INCOTERMS).
 - Musí být oběma stranám známé
 - Možnost **stranám, aby si již při uzavírání smlouvy sjednaly možnost jednostranné změny obchodních podmínek**
 - *druhá strana bude mít možnost změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět*
 - **Odchylná ujednání ve smlouvě** mají před zněním obchodních podmínek přednost
 - Ustanovení obchodních podmínek, která druhá strana **nemohla rozumně očekávat, jsou neúčinná**, ledaže s nimi tato strana výslovně souhlasila (přihlíží se i k např. velikosti písma, umístění textu apod.)
-

Spravedlivé řešení změny okolností

- Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran ***zvláště hrubý nepoměr znevýhodněním jedné z nich***
 - ***bud' neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo***
 - ***neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění,***
- má **dotčená** strana právo **domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě**, prokáže-li, že
 - ***změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a***
 - ***skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až po uzavření smlouvy známou***
- Pokud se strany v přiměřené lhůtě nedohodnou na změně smlouvy, může se kterákoli z nich obrátit na **soud** a požadovat, aby závazek změnil či zrušil.
 - Uplatnění tohoto práva je časově omezeno **2 měsíci od zjištění změn.**

Smlouvy uzavírané adhezním způsobem

- není výsledkem vyjednávání obou stran o jejím obsahu, ale vznikla tak, že jedna strana předložila druhé hotový text smlouvy
 - např. licence k software, tel.operátoři, pojistné smlouvy, apod.
- Riziko nerovnosti
- Ochranné limity v NOZ
 - Odkaz (doložka) na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy je platný
 - ***byla-li slabší strana s doložkou a jejím významem seznámena nebo***
 - ***prokáže-li se, že význam doložky musela znát.***
 - Doložka je neplatná,
 - pokud ji lze ***přečíst jen se zvláštními obtížemi*** nebo je pro osobu ***průměrného rozumu nesrozumitelná***
 - když je pro slabší stranu ***zvláště nevýhodná***, aniž je pro to rozumný důvod

- **V osobě**
 - Změna v osobě věřitele
 - Postoupení pohledávky
 - Postoupení souboru pohledávek
 - Změna v osobě dlužníka
 - Převzetí dluhu
 - Přistoupení k dluhu
 - Převzetí majetku
 - Změna v osobě věřitele i dlužníka
 - Postoupení smlouvy
- **V obsahu závazků**
 - Novace
 - Narovnání

Postoupení pohledávky (cesse)

- Změna v osobě **věřitele**
- Věřitel (**postupitel**) může celou pohledávku nebo její část **postoupit smlouvou** jiné osobě (**postupníkovi**).
- Učinit tak může **i bez souhlasu dlužníka**.
- Dlužník je poté povinen splatit dluh postupníkovi
 - **podmínkou je, aby o postoupení byl vyrozuměn**
- Postoupením pohledávky (cesí) nabývá postupník také její příslušenství a práva s pohledávkou spojená, včetně jejího zajištění
- Ručení postupitele za dobytost pohledávky nastává přímo ze zákona (je možno smluvně vyloučit) (!!!)

Postoupení souboru pohledávek

- globální cesse
 - typicky hromadné postoupení pohledávek vznikajících z provozu určitého obchodního závodu
 - soubor pohledávek musí být dostatečně určen (identifikován)
-

Postoupení smlouvy

- postoupení jak práv tak i povinností z celé smlouvy či její části třetí osobě
 - Druhá strana, která v závazku zůstává (postoupená strana) musí souhlasit (i předem)
 - postoupení účinné od udělení souhlasu
 - nesmí být dosud ze smlouvy splněno

 - postoupením smlouvy nemohou být zkrácena práva postoupené straně
 - např. právo na smluvní pokutu
-

Změna v osobě dlužníka

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Převzetí dluhu

- Přejímatel dluhu ujedná s dlužníkem, že *přijímá jeho dluh*, pak nastoupí jako dlužník na jeho místo. K tomu je vyžadován souhlas věřitele.

Přistoupení k dluhu

- Kdo bez dlužníkovy souhlasu ujedná s věřitelem, že za dlužníka splní jeho dluh, stává se novým dlužníkem vedle původního dlužníka a je spolu s ním zavázán společně a nerozdílně (solidárně)

Převzetí majetku

- převzetí celého majetku nebo jeho poměrné části
 - nabyvatel se zcizitelem společně a nerozdílně zavázání věřiteli (ochrana věřitele)
 - neuplatní se při zcizení závodu nebo jeho pobočky a přeměně právnické osoby
-

Novace

- je dohodou o změně obsahu závazku - možnost stran ujednat změnu obsahu původního závazku a nahradit nebo modifikovat jej oprávněními a povinnostmi nově sjednanými
 - Novace privativní – úplně ruší dosavadní závazek a nahrazuje novým
 - Novace kumulativní - v dohodnutém rozsahu mění původní závazek

Narovnání

- **Hlavním účelem** narovnání je odstranit spornost práv mezi stranami, což znamená, že *dosavadní závazek lze nahradit novým závazkem i tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné.*
-

NOZ (2010 - 2054) rozlišuje mezi:

1) zajištěním dluhu:

- a) *zástava*
- b) *ručení*
- c) *bankovní záruka*
- d) *zajišťovací převod*
- e) *dohoda o srážkách ze mzdy*
- Dluh lze zajistit, i) zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovu plnění, anebo ii) dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele *majetkovou jistotu*, že dlužník svůj dluh splní.

2) utvrzením dluhu:

- a) *smluvní pokuta*
 - b) *uznání dluhu*
 - Uznání dluhu a smluvní pokuta neposkytují věřiteli náhradní zdroj uspokojení jeho pohledávky.
-

Ručení (2018 a násl. NOZ):

- vzniká písemným prohlášením ručitele (osoby odlišné od dlužníka) vůči věřiteli, že ho uspokojí, jestliže dlužník nesplní svůj dluh (nutná akceptace ze strany věřitele („*Nepřijme-li věřitel ručitele, nemůže po něm nic žádat.*“))
 - obligatorní písemná forma ručitelského prohlášení
 - rozšiřuje se okruh dluhů, které lze zajistit ručením o:
 - dluhy budoucí nebo podmíněné
 - soubor dluhů určitého druhu vznikajících v určité době
 - soubor dluhů určitého druhu vznikajících z téhož právního důvodu
 - Subsidiární povaha: věřitel má právo požadovat splnění na ručiteli, nesplnil-li dlužník v přiměřené lhůtě dluh, ač jej k tomu věřitel v písemné formě vyzval (výzvy není třeba, nemůže-li ji věřitel uskutečnit nebo je-li nepochybné, že dlužník dluh nesplní)
 - ručitel může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, které má proti věřiteli dlužník.
-

Finanční záruka (2029 a násl. ObčZ)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- vzniká písemným prohlášením výstavce v písemné záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky, nesplní-li dlužník věřiteli určitý dluh
 - je-li výstavcem banka, jedná se o bankovní záruku
 - obligatorní písemná forma záruční listiny
 - prosté ručení x finanční záruka
 - výstavce ručí jen do určité výše a za podmínek uvedených v záruční listině
 - námítky výstavce jen takové, které připouští záruční listina
 - Nemusí být subsidiární: výzva věřitele ke splnění dluhu dlužníkem, jen stanoví-li to záruční listina
-

Zajišťovací převod práva (2040 a násl. NOZ):

•smlouvou o zajišťovacím převodu práva zajišťuje dlužník nebo třetí osoba dluh tím, že věřiteli dočasně (resp. podmíněně) převede své právo

- není-li dohodnuto jinak, jedná se o převod s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn (tj. po splnění dluhu se dlužníkovu vlastnictví obnoví)
- lze dohodnout tzv. fiduciární převod bez rozvazovací podmínky (tj. po splnění dluhu věřitel převede zpět na dlužníka)

•obligatorní písemná forma u nemovitých věcí

•týká-li se zajišťovací převod práva věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká zajištění zápisem do tohoto seznamu; zapíše se i dočasná povaha zajišťovacího převodu práva

•nesplnění dluhu u zajišťovacího převodu práva → dočasně převedené právo se mění na trvalé

•zřejmý rozdíl mezi hodnotou zajištění a výší dluhu → povinnost vypořádat

Dohoda o srážkách ze mzdy (2045 ObčZ)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- dluh lze zajistit dohodou věřitele a dlužníka
 - o srážkách ze mzdy nebo platu,
 - z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce, nebo
 - z náhrady mzdy nebo platu,
 - příp. z jiných příjmů, s nimiž se nakládá jako se mzdou nebo platem,
 - ve výši nepřesahující jejich 1/2
 - nutný předchozí souhlas zaměstnavatele
 - proti zaměstnavateli nabývá věřitel práva na výplatu srážek okamžikem, kdy byla zaměstnavateli dohoda předložena
-

Smluvní pokuta (2048 a násl. ObčZ)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Ize sjednat pro případ porušení smluvené povinnosti**
 - (utvrzená povinnost musí být vymezena konkrétně (NS 23 Cdo 4357/2011))
- **Ize sjednat i ústně**
 - odpadá požadavek písemné formy pro sjednání smluvní pokuty
- **určení výše smluvní pokuty:**
 - v určité výši, nebo
 - způsob, jak se výše smluvní pokuty určí
- **zpravidla peněžitá forma**
 - Ize sjednat i ve formě jiného než peněžitého plnění
- povinnost zaplatit smluvní pokutu **nevyžaduje zavinění** (po dohodě však lze vázat na zavinění)

- **Smluvní pokuta a náhrada škody:**
 - věřitel může požadovat sjednanou smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením smluvené povinnosti vznikla škoda
 - je-li ujednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje (tzv. paušalizace náhrady škody) – je nutno sjednat jinak
- **Smluvní pokuta a utvrzený dluh:**
 - zaplacení smluvní pokuty nezabavuje dlužníka povinnosti splnit dluh smluvní pokutou utvrzený
 - ale může být sjednána tzv. nepravá smluvní pokuta, kdy zaplacením smluvní pokuty smluvní povinnost zanikne

- **Moderační právo soudu:**
 - na návrh dlužníka je soud oprávněn snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu

Uznání dluhu (2053 a násl. Obč)

- obligatorní písemná forma
- uznání dluhu má dva důležité významy:
 - 1) zakládá vyvratitelnou domněnku existence dluhu v době uznání**
 - uzná-li někdo svůj dluh *co do důvodu i výše* prohlášením učiněným v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá – je tedy na dlužníkovi, aby prokázal, že dluh neexistoval
 - 2) přerušení běhu promlčecí lhůty a započetí běhu nové promlčecí lhůty, a to desetileté**
 - uznal-li dlužník svůj dluh, promlčí se právo za 10 let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo (určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za 10 let od posledního dne určené doby) (639 NOZ)

Konkludentní uznání:

- 1) pokud někdo platí úroky, považuje se to za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí
 - 2) plní-li dlužník částečně, má toto částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, pokud lze z okolností usoudit, že tímto uznal i zbytek dluhu
- lze uznat i promlčený závazek
 - uznání závazku se vztahuje i na ručitele pokud s tím vysloví souhlas

Záloha a závdavek

Záloha (1807 NOZ):

- plnění před uzavřením smlouvy (tzv. předsmluvní plnění)
 - nebude-li smlouva uzavřena, stává se bezdůvodným obohacením (je třeba vrátit)
 - použije se na plnění závazku
 - „Má se za to, že co dala jedna strana druhé před uzavřením smlouvy, je záloha.“*
 - rozdíl mezi zálohou a závdavkem:
 - záloha neplní sankční funkci - pokud smlouva nebude uzavřena, bude příjemce povinen zálohu vrátit, a také po uzavření smlouvy se na zálohu bude hledět jako na pouhé plnění, které bude započítáno na plnění smluvního závazku
 - závdavek při nesplnění takto zajištěného závazku propadá
-

Závdavek (1808 NOZ):

-při uzavření smlouvy

-funkce důkazní:

- potvrzení o uzavření smlouvy (byl-li závdavek dán, potvrzuje se tím, že smlouva byla uzavřena)
- strana, která závdavek přijala, nemusí dokazovat, že došlo k smluvnímu konsensu, a důkazní břemeno se přenáší na druhou stranu, která, popírá-li uzavření smlouvy, musí dokázat, že smlouva uzavřena nebyla
- praktické zejména při smlouvách uzavřených ústně / konkl.

-funkce zajišťovací:

- jistota pro případ neplnění dluhu (věřitel si tedy může závdavek podržet až do splnění dluhu)

-funkce sankční:

- nesplní-li smlouvu strana, která dala závdavek, propadá závdavek druhé straně;
 - nesplní-li smlouvu strana, která závdavek přijala, zatěžuje ji povinnost vydat 2x závdavku
 - dala-li strana závdavek a bylo-li zároveň ujednáno právo odstoupit od smlouvy, aniž se zvlášť ujednalo odstupné, považuje se závdavek za odstupné
-

Zánik závazků

Zánik závazku s uspokojením věřitele:

- a) *splnění* (1908 a násl. NOZ)
- b) *uplynutí doby* (1980 a násl. NOZ)
- c) *dohoda* (1981 + 1995 NOZ)
- d) *započtení* (1982 a násl. NOZ)
- e) *odstupné* (1992 NOZ)
- f) *splynutí* (1993 NOZ)

Zánik závazku bez uspokojení věřitele:

- a) *výpověď* (1998 a násl. NOZ)
 - b) *odstoupení* (2001 a násl. NOZ)
 - c) *nemožnost plnění* (2006 a násl. NOZ)
 - d) *zmaření účelu smlouvy* (2001 a násl. NOZ)
 - e) *smrt* (2009 NOZ)
 - f) *neuplatnění práva* (654 a násl. NOZ)
 - g) *úřední úschova* (1953 NOZ)
-

Zánik závazků

Splnění dluhu (1908 a násl. NOZ):

-V praxi nejčastější způsob zániku závazků

-splněním dluhu závazek zaniká

-dlužník musí dluh splnit:

- na svůj náklad a nebezpečí, a
- řádně a včas

-vzájemné plnění:

- mají-li si strany plnit navzájem, může splnění požadovat jen ta strana, která sama dluh již splnila, nebo je ochotna a schopna splnit dluh současně s druhou stranou
-

Zánik závazků – splnění dluhu

Místo splnění (1955 a násl. NOZ):

•nepeněžitý dluh:

- plní dlužník v místě svého bydliště nebo sídla = zásada „odnosnosti“
- vznikl-li závazek při provozu závodu, plní se dluh v místě závodu; to platí obdobně, vznikl-li závazek při provozu provozovny

•peněžitý dluh:

- plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele = zásada „donosnosti“
 - lze též platit na účet v bance, jestliže to není v rozporu se sjednanými platebními podmínkami
 - plní-li dlužník peněžitý dluh prostřednictvím poskytovatele platebních služeb, je dluh splněn připsáním peněžní částky na účet poskytovatele platebních služeb věřitele
 - regulace hotovostních plateb – 270.000kč
-

Zánik závazků – splnění dluhu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Splatnost v podnikatelských vztazích (1963, 1964):

-platí pro vztahy:

- mezi podnikateli navzájem
- mezi podnikatelem a veřejnoprávní korporací

-je-li obsahem vzájemného závazku podnikatelů **povinnost dodat zboží nebo službu za úplatu, je cena splatná,** aniž je zapotřebí výzvy k placení, **do 30 dnů ode dne:**

- doručení faktury nebo jiné výzvy podobné povahy nebo
- obdržení zboží nebo služby, podle toho, který z těchto dnů nastal později
- převzetí zboží nebo služby (bylo-li ujednáno převzetí)

Splatnost v podnikatelských vztazích (1963, 1964):

-NOZ tedy stanovuje základní dobu splatnosti jako 30 denní

-kratší doba splatnosti:

- lze sjednat dobu splatnosti kratší než 30 dnů

-delší doba splatnosti:

- lze sjednat dobu splatnosti do 60 dnů (bez omezení)
- lze sjednat dobu splatnosti i delší 60 dnů, ale jen tehdy, pokud to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé
- ve vztahu k veřejnoprávní korporaci:
 - strany si mohou ujednat delší dobu splatnosti jen tehdy, pokud je to odůvodněno povahou závazku, a
 - doba splatnosti do 60 dnů

-nedodržení:

- právo dovolat se neúčinnosti, pokud jsou taková ujednání vůči věřiteli hrubě nespravedlivá.

Prodlení dlužníka a věřitele:

•dlužník je v prodlení:

- nesplní svůj dluh řádně a včas
- **není řádné:** vadné plnění
- **není včasné:** pozdní plnění
- není však za prodlení odpovědný, nemůže-li plnit v důsledku prodlení věřitele

•věřitel je v prodlení:

- nepřijal-li řádně nabídnuté plnění nebo
 - neposkytl-li dlužníku součinnost potřebnou ke splnění dluhu
-

Zánik závazků – splnění dluhu

Prodlení dlužníka a věřitele:

•věřitel může po dlužníkovi v prodlení:

- vymáhat splnění dluhu, anebo
- může od smlouvy odstoupit za podmínek ujednaných ve smlouvě nebo stanovených zákonem (porušení smlouvy podstatným / nepodstatným způsobem, tzv. fixní závazky)

•vedle toho:

- úroky z prodlení
 - náhrada škody
 - nebezpečí škody na věci
 - nároky z odpovědnosti za vady
-

Zánik závazků

Úrok z prodlení:

•po dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení

•výše úroku z prodlení:

- nařízení vlády č. [351/2013](#) Sb. (Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené ČNB pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.)
- ALE možnost sjednat si úrok z prodlení v jiné sazbě než stanovené právním předpisem

•úroky z úroků (tzv. anatocismus) – přípustné

•věřitel má právo na náhradu škody vzniklé nesplněním peněžitého dluhu jen tehdy, není-li kryta úroky z prodlení

Zánik závazků

Kvittance (1949 NOZ):

- potvrzení o splnění dluhu
- přijímá-li věřitel plnění, vydá kvitanci dlužníkovi na jeho žádost
- prodlení věřitele při nevydání kvitance (tj. dlužník může plnění odepřít, nevydá-li mu věřitel zároveň kvitanci)

náležitosti:

- jméno dlužníka i věřitele,
- předmět plnění a
- místo a čas, kde a kdy byl dluh splněn

domněnky:

- kvittance na jistinu, má se za to, že bylo vyrovnáno také příslušenství pohledávky
 - při opakovaných plněních z téhož právního důvodu se má za to, že ten, kdo předloží kvitanci na plnění splatné později, splnil také to, co bylo splatno dříve
-

Dlužní úpis (§ 1952 NOZ):

- prohlášení dlužníka o uznání dluhu nebo jiný dlužní úpis
 - předává se věřiteli (důkazní prostředek o existenci dluhu)
 - **při splnění dluhu:**
 - povinnost věřitele vrátit dlužníkovi dlužní úpis nebo potvrzení o uznání dluhu
 - bylo-li plněno jen částečně, povinnost věřitele vyznačit na dlužním úpisu rozsah částečného plnění
-

Zánik závazků – uplynutí doby

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Uplynutí doby (1980 a násl. NOZ):

•zánik závazku uplynutím sjednané doby

•tzv. fixní závazky

- byla-li ve smlouvě ujednána přesná doba plnění, a
 - vyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy závazku, že věřitel nemůže mít na opožděném plnění zájem,
 - zaniká závazek počátkem prodlení dlužníka, ledaže věřitel dlužníku bez zbytečného odkladu oznámí, že na splnění smlouvy trvá (zánikem závazku nastávají tytéž účinky, jako by věřitel od smlouvy odstoupil)
-

Zánik závazků

Dohoda (1981 NOZ):

- tzv. dissoluce
- zrušení závazku dohodou, aniž by vznikl závazek nový (stranám je na vůli ujednat si zánik závazku, aniž bude zřízen závazek nový)
- odpovídá zásadě autonomie vůle (že se obligačně vázané strany mohou zbavit práv a zprostit povinností ze závazku tím, že si to ujednají)

Prominutí dluhu (1995 NOZ):

- nutný souhlas dlužníka (promine-li věřitel dlužníku dluh, má se za to, že dlužník s prominutím dluhu souhlasí, pokud neprojevil bez zbytečného odkladu nesouhlas výslovně nebo plněním dluhu)
 - k prominutí dluhu dojde i v případě, že věřitel vydá dlužníku kvitanci nebo mu vrátí dlužní úpis, aniž dluh splnil
-

Zánik závazků

Započtení (1982 a násl. NOZ):

- dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany
- započtením se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí; nekryjí-li se zcela, započte se obdobně jako při splnění
- jednostranné / dohodou

•započitatelnost pohledávek:

- způsobilé k zápočtu jsou pohledávky existující, uplatnitelné u soudu (pohled. nejistá nebo neurčitá k započtení způsobilá není)
 - způsobilé k zápočtu jsou pohledávky soukromoprávní, vzájemné, stejnorodé (stejného druhu – např. peněžité), splatné (viz dále) a zákonem nevyloučené
 - dohodou jsou započitatelné jakékoliv pohledávky (i pohledávky, které teprve vzniknou)
 - dohodou lze vyloučit započitatelnost pohledávek
-

Odstupné (1992 NOZ):

- ujednají-li si strany, že jedna z nich může závazek zrušit zaplacením odstupného, ruší se závazek zaplacením odstupného obdobně jako při odstoupení od smlouvy
 - je třeba dohody (jednostranně nelze)
 - nepředpokládá se porušení povinnosti

 - nelze uplatnit odstupné, pokud již došlo k (byť k částečnému) plnění
-

Zánik závazků

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Splynutí (1993 - 1994 NOZ):

- splyne-li jakýmkoli způsobem právo s povinností v jedné osobě, zaniknou právo i povinnost (tj. jedna osoba se stane dlužníkem i věřitelem)
 - splyne-li právo věřitele s povinností toho, kdo závazek zajišťuje, nezaniká tím hlavní dluh
-

Zánik závazků

Výpověď (1998 a násl. NOZ):

•závazek lze vypovědět:

- ujednají-li si to strany nebo
- stanoví-li tak zákon

•je-li závazek vypovězen, zaniká:

- uplynutím výpovědní doby
- účinností výpovědi (lze-li však závazek vypovědět bez výpovědní doby)

•smlouva na dobu neurčitou + předmět závazku je nepřetržitá nebo opakovaná činnost:

- lze závazek zrušit ke konci kalendářního čtvrtletí
- výpovědí podanou alespoň 3 měsíce předem

nelze vypovědět: pokud se zavázala-li strana zdržet se určité činnosti (např. závazek vůči sousedovi nestavět na svém pozemku) a je-li z povahy závazku zřejmé, že povinnost není časově omezena

Výpověď (1998 a násl. NOZ):

smlouva na dobu určitou

- možnost výpovědi nutno sjednat (!!!)

dlouhodobá smlouva na dobu určitou (2000 NOZ):

- byla-li smlouva uzavřena na dobu života nebo dobu delší než 10 let:
 - právo domáhat se zrušení závazku po 10 letech od jeho vzniku, pokud byla tato doba trvání sjednána bez vážného důvodu
 - i tehdy, když byla ujednána z vážného důvodu, avšak došlo k následné změně podmínek
 - zákaz vzdání se práva u fyzické osoby (vzdá-li se strana předem práva domáhat se zrušení závazku, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li závázanou stranou právnická osoba)
-

Odstoupení od smlouvy (2001 a násl. NOZ):

- jednostranný adresný úkon, nutno bezodkladně oznámit
- je-li sjednáno či stanoveno

poruší-li strana smlouvu podstatným způsobem:

- může druhá strana bez zbytečného odkladu od smlouvy odstoupit
 - podstatné je takové porušení povinnosti:
 - o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala
 - v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není
 - nebezpečí podstatného porušení smlouvy (nepochybně vyplýne z chování druhé strany)
+ strana na výzvu neposkytne přiměřenou jistotu (2012 NOZ)
-

Odstoupení od smlouvy (2001 a násl. NOZ):
poruší-li strana smlouvu nepodstatným způsobem:

- dodatečná přiměřená lhůta ke splnění
 - nesplnění povinnosti v této lhůtě
 - odstoupení
-

Zánik závazků

Nemožnost plnění (2006 a násl. NOZ):

- stane-li se dluh po vzniku závazku nesplnitelným, zaniká závazek pro nemožnost plnění
 - následná (dodatečná), objektivní, trvalá, faktická i právní, dílčí a celková nemožnost plnění (nesplnitelnost)
 - nikoliv tzv. „ekonomická“ nemožnost plnění (nesplnitelnost) (plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době)
 - nemožnost plnění prokazuje dlužník
 - částečná nemožnost plnění:
 - zanikne závazek v celém rozsahu, plyne-li z povahy závazku nebo z účelu smlouvy, který byl stranám při uzavření smlouvy znám, že plnění zbytku nemá pro věřitele význam
 - není-li tomu tak, zaniká závazek jen co do této části
-

Zánik závazků

Smrt (2009 NOZ):

- objektivní následná nemožnost plnění
 - obecně nevede k zániku závazku – právní nástupnictví
 - výjimka: vázanost na osobu dlužníka či věřitele
 - smrtí dlužníka povinnost zanikne, pokud jejím obsahem bylo plnění, jež může být provedeno pouze osobně dlužníkem (např. namalovat obraz)
 - smrtí věřitele pak právo zanikne, bylo-li rovněž omezeno na jeho osobu (např. právo věřitele na to, aby byl zobrazen na obraze)
-

Zánik závazků

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Neuplatnění práva (654 NOZ):

- tzv. prekluze
 - právo zanikne, nebylo-li vykonáno ve stanovené lhůtě
 - jen v případech výslovně uvedených v zákoně
 - k zániku práva soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne
 - ustanovení NOZ o běhu promlčecí lhůty platí obdobně i pro prekluzivní lhůtu
-